

Svet, region

HRVATSKA: OLAKO PODIZANJE OPTUŽNICA ZA RATNI ZLOČIN

ČUVAJ SE DRŽAVE I KAD MILOST DELI

Drago Hedl «Feral tribjun»

Dragoljub Savić, skladištar iz Dalja kraj Osijeka, proveo je pod optužbom za ratni zločin u pritvoru punih 318 dana, da bi, kad nije bilo dokaza, tužilaštvo preinačilo optužnicu u oružanu pobunu, te na Savića – koji nikada nije bio ni u kojoj vojsci – primenilo Zakon o općem oprost

“Mora postojati jedan standard kaznene odgovornosti pred hrvatskim sudovima koji bi se primjenjivao na sve optužene za ratne zločine, neovisno o njihovoj nacionalnoj ili vjerskoj pripadnosti”. Tu rečenicu izrekao je Petar Semneby, bivši voditelj misije OESS-a u Hrvatskoj, u povodu analize sudske prakse hrvatskih sudova, koju je ta organizacija, temeljem analize suđenja za ratne zločine u Hrvatskoj, svojedobno prezentirala javnosti. A podaci do kojih je došao OESS i koji se odnose samo na suđenja u 2002. pokazali su koliko je načelo o jednakosti pred sudovima još daleko od prakse.

U spomenutoj godini od 131 osobe pod istragom za ratni zločin u Hrvatskoj 114 je bilo srpske nacionalnosti; od 32 optužena 19 su Srbi; među 115 osoba kojima se te godine sudilo bilo je 90 Srba, a od 52 osuđene osobe 47 su bili Srbi. Čak 83 posto svih Srba kojima je te godine suđeno za ratne zločine proglašeno je krivima, dok je – kad su Hrvati u pitanju – taj broj neusporedivo manji i iznosi samo 18 posto. No, iako su i same brojke dovoljno znakovite, one ipak ne pružaju potpunu sliku što sve obuhvaćaju suđenja za ratne zločine, temeljem kakvih se optužnica i dokaza ona pokreću, te što se sve događa s osobama koje su olako suđene za ratne zločine.

Ono što se dogodilo Dragoljubu Saviću, skladištaru iz Dalja kraj Osijeka, koji je 23. siječnja 1999. uhićen pod optužbom za ratni zločin i u pritvoru ostao do 7. prosinca 1999. godine, dakle punih 318 dana, ilustracija je ne samo olake brzine kojom su se podizale optužnice za ratne zločine, već i nevoljkosti sudbene vlasti da prizna svoje pogreške i kad su one posve evidentne.

Plašenje optužnicama

Savić je uhićen temeljem kolektivne optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku, koja je pod brojem KT-14/96 podignuta u Osijeku 14. prosinca 1998. godine, u kojoj su 23 osobe optužene za “nasilno obaranje državnog ustrojstva Republike Hrvatske”, te zločine prema civilnom stanovništvu u Dalju. Teretilo ih se da su kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba “naredili da se izvrši napad na civilno stanovništvo i naselje, da se civilno stanovništvo ubija, muči i da se nečovječno postupa prema njemu”, te “provodili raseljavanje, pljačku, uništavanje i prisvajanje imovine”, ali i da su “ubijali ratne zarobljenike”. Ukratko, teretilo ih se za ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv zarobljenika.

U to je vrijeme u Hrvatskoj, a posebno na Županijskom sudu u Osijeku, podignuto mnoštvo sličnih optužnica, koje su, kako su tada tvrdili aktivisti nevladinih udruga za zaštitu ljudskih prava, temeljene na nedovoljno provjerenim izjavama svjedoka i uz vrlo malo dokaza. Cilj tih optužnica, također se moglo čuti iz istih izvora, bilo je zastrašivanje Srba na području hrvatskog Podunavlja, koje je tek 15. siječnja 1998, nakon dvogodišnje prijelazne administracije Ujedinjenih naroda (UNTAES), ušlo u ustavno-pravni poredak Republike Hrvatske. Mnogi Srbi koji su sudjelovali u oružanoj pobuni, ali nisu počinili ratne zločine i na koje se odnosila amnestija (Zakon o općem oprost usvojen u rujnu 1996) uplašili su se od mogućeg sudskog progona pa su napustili Republiku Hrvatsku.

No, Dragoljub Savić ostao je u Hrvatskoj, u Dalju, selu između Osijeka i Vukovara, na području poznatom kao hrvatsko Podunavlje, smatrajući da neće imati nikakvih problema kada onamo dođe hrvatska vlast, jer ne samo što nije počinio ratne zločine, već uopće nije bio ni u kakvim vojnim postrojbama.

“Iako nikada nisam bio ni u kakvoj vojsci, ni JNA, ni ‘krajinskoj’, jer sam zbog potpunog, stopostotnog gubitka vida na lijevom oku, proglašen nesposobnim za vojnu službu, iako sam cijelo vrijeme rata u Dalju radio kao skladištar u Ratarstvu osječkog IPK-a, iako nikome ništa našao nisam učinio, već sam naprotiv, svojim susjedima Hrvatima pomagao koliko sam mogao, natovarili su mi na vrat ratni zločin

kako bi mi se osvetili", kaže Dragoljub Savić. "A željeli su mi se osvetiti oni kojima, kad je 1996. započela mirna reintegracija, nisam dopuštao krčmiti naftu i mazivo za koje sam ja, kao skladištar, bio zadužen. Iza svega je stajao jedan policijski dužnosnik iz Dalja, kojem sam se zbog toga zamjerio i koji je bio dovoljno moćan da mi se zbog toga mogao osvetiti na takav način".

Osveta lokalnog moćnika

Nakon što su mu se tog 23. siječnja 1999. kada je uhićen dobro napsovali četničke majke i temeljito ga propustili kroz šake u zgradi Policijske uprave osječko-baranjske, Savića su, krvavog i pretučenog, s dva para lisica na rukama, odveli u istražni zatvor. "No, ondje me nisu htjeli primiti, jer je zamjenik šefa Osječkog zatvora, Jozo Majačić, rekao policajcima da me nema na temelju čega držati. Oni su inzistirali da me zadrži i rekli su da će donijeti iz policije sve što je potrebno, pa su se vratili s nekakvim papirom. Majačić se i dalje protivio, no oni su bili uporni, sve dok me nisu strpali iza rešetaka. Iza svega je stajao onaj policajac, kojem sam se zamjerio što nisam htio bez reversa izdavati gorivo i mazivo. Njegovo ime još ne želim spominjati, jer ću nakon svega što mi se događalo obavijestiti i USKOK" (Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala), kaže Dragoljub Savić.

Njegov brat Milan, dragovoljac Domovinskog rata, koji se borio na hrvatskoj strani, u sastavu 160. osječke brigade, kaže kako je za brata, kad su ga uhapsili pod optužbom za ratni zločin, išao intervenirati kod tadašnjeg Županijskog državnog odvjetnika u Osijeku Miroslava Jukića, te kod predsjednika osječkog Županijskog suda, Petra Kljajića. "Obojicu sam poznao iz rata, a s Jukićem sam, mogu to reći, i prijatelj. Jukić mi je rekao da oko mog brata 'nema ništa', no da iza svega stoji onaj policajac i da on tu ništa ne može. Kljajić je bio drzak i ništa nije htio govoriti, no kasnije, nakon što je smijenjen s položaja predsjednika Županijskog suda, pozvao me i rekao: 'Oko tvoga brata nije bilo ništa, no morali smo ga držati u zatvoru'".

Dragoljub Savić ležao je u pritvoru, a da ga za 318 dana nitko nije ispitao. Ni jednom nije vidio istražnog suca, a prvi put sa sucem Draganom Poljakom sreo se kad je angažirao vlastite odvjetnike i tražio da ga oni zastupaju umjesto branitelja koji mu je bio dodijeljen po službenoj dužnosti. "Za 318 dana to su bili svi moji kontakti sa službenim osobama, nikakvog ispitivanja, nikakve rasprave, ništa. Čamio sam u pritvoru a da nitko nije tražio moj iskaz", kaže Savić.

Nakon gotovo godinu dana provedenih u pritvoru, Savić biva pušten 7. prosinca 1999. Tog dana Županijski sud u Osijeku donio je rješenje o ukidanju pritvora i to, kako se navodi u obrazloženju, "temeljem zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku", sukladno kojem, u Savićevom slučaju, više ne postoje razlozi za pritvor.

Kako se hapsilo

O načinu kako se tih godina olako završavalo u pritvoru pod optužbom za ratni zločin, svjedoči i slučaj Vladimira Makivića iz Dalja, osobe koja je tada imala 61 godinu. Makivić je uhićen kad i Savić, temeljem iste kolektivne optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku, s tim što se njegovo ime na optužnici nalazilo pod brojem 16, a Savićevo pod brojem 19. Iako je Vladimir Makivić uporno tvrdio da on nije ta osoba koju se sumnjiči za ratni zločin, te da samo ima isto ime i prezime kao osumnjičeni, nitko mu nije vjerovao sve dok se u slučaj nije uključio OESS. Tek kad je jedan svjedok izjavio da taj Vladimir Makivić nije onaj kojeg je viđao oko zatvora u kojem su bili zatočeni Hrvati, Makivić je pušten iz pritvora.

Tada je, nakon nove istrage, postalo jasno da je Vladimir Makivić, na kojeg su se odnosili navodi iz optužnice osoba istog imena i prezimena, te istog imena oca, no da je riječ o 35-godišnjaku, koji je međutim napustio Hrvatsku i u to se vrijeme nalazio u Švedskoj.

Akt milosrđa

Tek tjedan dana nakon toga Savića će ispitati istražni sudac Županijskog suda u Osijeku, Ilija Bernatović. Tako će saznati za što ga se tereti: bio je viđen u maskirnoj uniformi, čuvao je zatvor u kojem su Hrvati iz Dalja bili tučeni i mučeni; bio je sudionik pogubljenja osoba koje je JNA nakon pada Vukovara dovela u Dalj; dao je minirati kuću Ive Kovčaliće i druge kuće u Dalju, koje su potom opljačkane. No, ostao je na slobodi, a nikakav sudski postupak nije bio ni na vidiku.

Krajem studenoga 2001. godine dobit će rješenje Županijskog suda u Osijeku o obustavi kaznenog postupka. U obrazloženju će stajati da je nakon "dopunjene istrage" državni odvjetnik "izmijenio optužnicu", te "mijenjanjem činjeničnog opisa i pravne kvalifikacije djela" Savića, umjesto za ratni zločin, sada optužio za kazneno djelo oružane pobune. Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku, u istom obrazloženju, predložilo je primjenu Zakona o oprostima, pa je Dragoljub Savić, velikodušnim aktom milosrđa države, postao slobodan čovjek, a kazneni je postupak obustavljen.

“Ne razumijem o kakvom je to milosrđu riječ”, kaže Savić. “Ne samo što nisam sudjelovao ni u kakvom ratnom zločinu, već nisam ni sudionik oružane pobune. Kako mi se može udijeliti oprost za nešto s čim nemam nikakve veze. Ja sam sve vrijeme rata proveo na svom radnom mjestu i postoje brojni svjedoci, moji sumještani, koji to mogu potvrditi.”

Savićevi odvjetnici Sreten Baljak i Radojica Vučković, podnijet će 3. prosinca 2001. žalbu Županijskom sudu u Osijeku i uložiti prigovor tvrdeći da ne postoje nikakvi dokazi da je on sudjelovao u oružanoj pobuni protiv Republike Hrvatske. Oni zahtijevaju da se započeti kazneni postupak za ratni zločin obustavi zbog nedostatka dokaza, a ne prekvalifikacijom kaznenog djela u oružanu pobunu, na što je potom primijenjen Zakon o oprost. No, žalba će biti odbijena, a sve pravne mogućnosti da Savić dokaže kako nije sudjelovao u oružanoj pobuni, bit će iscrpljene.

U listopadu 2002. Savićevi odvjetnici podnijet će Općinskom sudu u Osijeku tužbu protiv Republike Hrvatske s odštetnim zahtjevom od 627.000 kuna (oko 85 tisuća eura), zbog 318 dana neosnovanog pritvora, kao i činjenice da je zbog pritvaranja izgubio posao skladištara u osječkom IPK, te da zbog toga ni danas ne može naći zaposlenje. Savićevi odvjetnici naveli su i bitnu činjenicu: ne samo što je pritvor u kojem je proveo 318 dana bio neosnovan, već je u vrijeme kad se to dogodilo na snazi bio Zakon o općem oprost.

Čekajući Strazbur

Državno je odvjetništvo tek nakon što je Savić odležao 318 dana, dakle, prekvalificiralo optužnicu u kazneno djelo oružane pobune, za što – i da je u njoj sudjelovao – Savić temeljem spomenutog zakona ne bi ni mogao biti pritvoren. No, Općinski je sud u Osijeku u listopadu 2003. odbio Savićevu tužbu, a potom je u žalbenom postupku isto učinio i Županijski sud u Osijeku, četiri mjeseca kasnije. U lipnju 2005., raspravljajući o zahtjevu za revizijom postupka, Vrhovni sud RH također će odbiti Savićev zahtjev za naknadu štete. Vrhovni sud to objašnjava ovako: “Donošenje akta milosti, o čemu se u ovom prieporu radi, ne može se ni u kom slučaju podvesti pod ‘priznavanje pogreške’ tijela nadležnih za kazneni postupak, a što znači da ti akti milosti ne mogu biti osnova za priznavanje prava na nadoknadu tim postupkom nanijete štete”.

Savić će tako, umjesto da mu Republika Hrvatska isplati štetu zbog neosnovanog držanja u zatvoru 318 dana, sada toj istoj državi morati platiti trošak sudskog postupka od gotovo 15 tisuća kuna (dvije tisuće eura)!

“Ako treba ići ću ponovno u zatvor jer ja taj novac nemam. Nezaposlen sam kao i moja supruga i živimo od dječjeg doplatka za naše dvoje malodobne djece”, kaže Savić. Dodaje kako će pričekati još neko vrijeme da vidi što će učiniti USKOK, kojem će prijaviti kako je zbog osvete jednog lokalnog moćnika – jer mu nije htio izdavati gorivo i mazivo bez zaduženja – dospio u pritvor pod optužbom za ratni zločin. Ne bude li ni USKOK učinio ništa, a s obzirom da će u Hrvatskoj tada iscrpiti sve pravne mogućnosti, ostaje mu još Međunarodni sud za ljudska prava u Strasbourgu. Savić kaže da će i ondje potražiti pravdu.